

ENTREPRENEURSHIP IN MEDICINE: THEORETICAL ASPECTS

Ludmila NEGRUȚĂ

<https://orcid.org/0000-0002-9802-0290>

Doctor în științe economice,

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicoale Testemițanu”,

ludmila.negruta@usmf.md,

Elena RAEVSCHI,

<https://orcid.org/0000-0002-8396-8556>

Doctor habilitat în științe medicale, Universitatea de Stat de Medicină și

Farmacie „Nicoale Testemițanu”,

elena.raevschi@usmf.md,

In this article we aim to analyze various concepts related to entrepreneurship. Although this concept has a history of several centuries, so far no unanimously accepted definition has been reached. This is because the concept has different meanings, because it is viewed differently by different scientists in terms of the context in which it is employed: economists, sociologists, psychologists, etc. At the same time, we were particularly interested to see how the concept of health entrepreneurship is treated in the literature. It is an activity that has recently developed rapidly, which is associated by most scientists, mostly with technological progress, digitization, COVID-19 pandemic.

KEY WORDS: entrepreneurship, entrepreneurship in the field of health, quality of life, digitalization of medical services.

JEL CLASIFICATION: I15; L26

ANTREPRENORIATUL ÎN MEDICINĂ: ASPECTE TEORETICE

Introducere

În ultimii ani, antreprenoriatul, problemele ce țin de cercetarea acestuia au fost, fără îndoială, unul dintre domeniile cu cea mai rapidă creștere pentru științele socio-economice și manageriale. Acest lucru este confirmat de numărul mare de conferințe internaționale anuale la nivel înalt dedicate problemelor relevante din acest domeniu, numărul impunător de participanți, numărul semnificativ de articole științifice publicate de către cercetători în diferite reviste internaționale și din Republica Moldova. Un interes deosebit față de această problemă vine și din partea cercetătorilor autohtoni, care elaborează și susțin teze de doctorat, având ca subiect diverse aspecte ale activității de antreprenoriat [9; 15; 20 ș.a.].

Importanța acestui domeniu este confirmată și de faptul că în anul 1995 a fost înființat premiul internațional „Pentru contribuția la cercetarea antreprenoriatului și a întreprinderilor mici”, acordat a peste 20 de oameni de știință remarcabili, a căror activitate a determinat în mare măsură dezvoltarea domeniului. Printre premiați menționăm David Birch, Bill Gartner, Scott Shane, iar unul dintre ei, William Baumall, a fost chiar nominalizat la Premiul Nobel în 2014 [24].

Utilizarea modernă și populară a termenului de antreprenor poate fi urmărită din lucrarea economistului Joseph Schumpeter „Theory of economic development: an inquiry in profits, capital, credit, interest and the business cycle” (1934). Cu toate acestea, termenul „antreprenor” îl precede pe Schumpeter, provenind din limba franceză comună în secolul al XII-lea, desemnând pe cineva care se angajează o sarcină [12]. Prima utilizare teoretică se consideră a fi tot franceză (de ex. Cantillon, 1755), dar la Schumpeter (mai ales după publicarea lucrării „Capitalism, socialism, and democracy” în 1942) termenul devine popular, mai întâi, în economie și mai târziu în afaceri, politică și a simțit o răspândire mai largă, fiind atribuită unui vocabular mai comun. Dar în procesul de instruire acest termen a apărut mult mai târziu. După cum menționează G.Plaschka și H.Welsch (1990) [17] abia în

anii 1960 antreprenoriatul a început să își facă loc în domeniul academic, devenind vizibil drept domeniu științific specific.

Scopul acestui studiu constă în evidențierea semnificației mai des utilizate a antreprenoriatului în baza analizei materialelor publicate în literatura de specialitate pe subiect, stabilirea esenței și rolului antreprenoriatului în domeniul sănătății.

Dezvoltarea conceptului de antreprenoriat în lucrările cercetătorilor

Antreprenoriatul este considerat inima afacerilor moderne, care caracterizează economia zilelor de azi. Analiza surselor bibliografice în domeniu ne-a permis să constatăm, că există multiple definiții ale antreprenoriatului. Putem considera, că în prezent, baza teoretică pentru cercetarea antreprenoriatului este bine dezvoltată; există o serie de teorii general acceptate la toate nivelurile, elaborate de reprezentanți ai diferitelor discipline științifice de bază. Cu toate acestea, cu cât cercetarea a devenit mai profundă și mai intensă, cu atât mai pronunțate au devenit unele momente discutabile. Astfel, a devenit clar că nu toate întreprinderile mici sunt antreprenoriale (Shane, 2009)[18], deoarece majoritatea dintre ele nu supraviețuiesc etc. Nu mai puține probleme apar atunci când cercetătorii încearcă să lege teoria antreprenoriatului cu inovația. Deoarece inovația nu este caracteristică oricărei întreprinderi, în afara cercetărilor, în acest caz, rămân multe întreprinderi existente sau nou create.

În primul deceniu al secolului XXI aria subiectelor și conceptelor teoriei antreprenoriale utilizate în literatură s-a extins semnificativ (Busenitz L. et al., 2003) [3]; Uhlaner L. 2003[21].; Ireland R. și colab., 2005 [13]; Carlsson B. et al., 2013 [5]). Astfel, menționăm apariția a așa direcții noi, în special în domeniul social (Dacin P. et al., 2010) [7], în domeniul sustenabilității, (Hall J., 2010) [11], antreprenoriatul intercultural (Engelen A. et al., 2009) [10], precum și dezvoltarea metodologiei de cercetare a antreprenoriatului (Short, 2010) [19] etc.

Noile forme de relații de muncă și dezvoltarea freelancing-ului stimulează mulți lucrători independenți să-și creeze propria afacere. În literatura de specialitate, freelancerul este în mod tradițional privit ca o formă inovatoare de carieră profesională (Bögenhold et al., 2014) [2], dar tranziția de la o carieră „în oficiu” la afaceri este un domeniu relativ nou pentru cercetare. În timpul cel mai apropiat se estimează creșterea interesului pentru cercetarea proceselor de transformare a autoangajării în activitatea de antreprenoriat.

Deoarece practica antreprenorială se schimbă în timp, cercetătorii trebuie să fie pregătiți pentru schimbare, inclusiv luând în considerare noi domenii, studiind noi tipuri de jucători care au devenit antreprenori în secolul XXI, valorificarea de noi metode și forme de cercetare.

Din cele expuse, constatăm, că conceptul de antreprenoriat este dificil de definit și îmbracă diverse semnificații, deoarece este privit diferit de diferiți savanți în ceea ce privește contextul în care este angajat. De exemplu, psihologul îl vede ca fiind „nevoia de realizare, locul de control perceput și tendința de a asuma riscuri”. Economistul îl consideră ca fiind o activitate, care reunește factorii de producție (pământul, munca, capitalul, know-how, tehnologia) și suportă riscul de a cumpăra la un anumit preț și de a vinde la prețuri incerte. În timp ce sociologul îl vede ca fiind capacitatea de a recunoaște și de a acționa asupra oportunităților de pe piață pentru a oferi servicii sociale. Niciuna dintre aceste abordări nu este atotcuprinzătoare, deoarece fiecare se concentrează asupra unor aspecte ale antreprenoriatului, lăsând altele neatinsse. Cu toate acestea, mai jos prezentăm câteva definiții diferite ale termenului antreprenoriat, oferite de către diverși savanți, mai des întâlnite în cercetările din domeniu.

Primul cercetător care a examinat într-un context științific rolul antreprenorului în dezvoltarea economică a fost economistul și omul de afaceri Richard Cantillon (sf. sec. XVII – înc. sec. XVIII).

Potrivit lui, o trăsătură distinctivă a muncii întreprinzătorului este *activitatea în condiții de risc*, iar sursele de bogăție sunt *pământul și munca* [4].

Se consideră, că o analiză mai profundă a antreprenoriatului a fost realizată de către J.-B. Say, care era de părerea că activitatea de antreprenoriat este mai întâi de toate simbioza creatoare a trei factori de producție – pământul, munca și capitalul. Acesta consideră că antreprenorul deține un rol central atât în producerea, cât și în distribuirea bunurilor și serviciilor produse și consumate de societate în ansamblu. Spre deosebire de alți economiști, Say acordă antreprenoriatului o poziție deosebit de importantă în sistemul de producție și consum. El a caracterizat antreprenorul ca fiind o persoană care îi organizează pe alții în cadrul procesului de producție, definindu-l drept *manager și coordonator al factorilor de producție*. Una dintre ideile principale ale lui Say este recunoașterea rolului activ al întreprinzătorului în producerea de bunuri [23].

În 1848 John Stuart Mill, în „Principiile Economiei Politice”, a tratat acest subiect al întreprinzătorului, care ulterior a dispărut din literatura economică, pe la sfârșitul secolului XIX. Motivul, așa cum spunea Mark Casson [6], a fost simplu: economiștii au început să folosească, în modelele lor matematice despre activitatea și comportamentele economice, presupunerea cum că toți oamenii dintr-o economie ar avea acces perfect la informație. În ultimii ani, economiștii au renunțat la această ipoteză. Progresul în domeniul antreprenoriatului i se datorează, în mare măsură, economistului Joseph A. Schumpeter și școlii austriece.

Esența și rolul antreprenoriatului în domeniul sănătății

Conform legii Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, antreprenoriatul este activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri [14].

Realizarea activităților din domeniile ocrotirii sănătății, protecției și asistenței sociale, în cazul în care satisfac și alte condiții expuse în legea menționată, pot fi considerate drept antreprenoriat social. Acesta este definit ca activitate de antreprenoriat al cărei scop principal este soluționarea unor probleme sociale în interesul comunității.

Vorbind despre antreprenoriat în domeniul sănătății mai des ne referim la activitățile organizațiilor și persoanelor care vizează întărirea și îmbunătățirea stării de sănătate a cetățenilor, care le permite organizațiilor să ramburseze costurile activității și să realizeze periodic profit pe seama plăților pentru serviciile oferite pe care le achită consumatorii de servicii medicale sau cei care le finanțează tratamentul.

Motivul apariției și dezvoltării antreprenoriatului în domeniul sănătății, în mare parte, este văzut nu „goană după profit” din partea medicilor, ci incapacitatea statului de a satisface nevoile oamenilor pentru tratament din cauza atât a resurselor insuficiente cât și a incapacității de a organiza eficient procesele de îngrijire medicală și preventivă.

Activitatea de antreprenoriat este strâns legată de anumite elemente, cum ar fi profit, risc, economie de piață ș.a. În ceea ce privește domeniul sănătății, conceptul de activitate antreprenorială, profit și piață provoacă respingere atât în rândul cetățenilor cât și a funcționarilor nu doar la noi în țară, dar și în alte state. Tot odată, orice activitate, inclusiv cea din domeniul sănătății, suportă anumite cheltuieli. Este evident, că aceste cheltuieli trebuie cineva să le suporte, în caz contrar devine imposibilă desfășurarea în continuare a acestei activități. Dacă statul nu ia asupra sa toate aceste cheltuieli, atunci ele vor fi suportate de către consumatorii de servicii. Această respingere a antreprenoriatului în domeniul sănătății se datorează unor factori subiectivi și obiectivi. [22] Printre factorii de ordin subiectiv de respingere a antreprenoriatului în domeniul sănătății la noi în țară menționăm, în primul

rând, faptul, că pe parcursul unei perioade destul de îndelungate medicina autohtonă se baza pe principiul asistenței medicale gratuite, fiind integral susținută financiar de către stat.

Odată cu trecerea spre o economie de piață, principiul asistenței medicale gratuite a rămas, dar pe un fondal al realităților schimbate. A apărut o categorie juridică de servicii, a apărut legislația privind asigurările de sănătate pentru cetățeni. Statul a devenit plătitor pentru serviciile medicale oferite gratuit cetățenilor. Dacă serviciile sunt oferite cetățenilor în mod gratuit, atunci furnizorii de servicii medicale sunt plătiți pentru aceasta. Plata pentru serviciile medicale pentru organizațiile care le oferă reprezintă venit. În așa mod, furnizarea de servicii medicale a devenit din punct de vedere economic o activitate productivă, iar din punct de vedere juridic - o activitate generatoare de venituri. Indiferent dacă aceasta generează profit sau pierdere, activitatea este considerată a fi antreprenorială.

C. Patterson și A. Kant (2015) [16], concentrându-se pe antreprenoriatul în domeniul sănătății, menționează, că acesta este un domeniu care a explodat în ultimii ani, susținut de nevoia continuă de îmbunătățire a calității vieții pacienților și de eforturile puternice de cercetare & dezvoltare susținute atât de entități cu scop lucrativ, cât și de entități non-profit.

Produsul final al activității de antreprenoriat în domeniul sănătății poate fi atât un produs (adică un lucru destinat vânzării - echipamente de producție medicală, unelte, medicamente), cât și un serviciu (consultanță, diagnostic medical, asigurare).

Deci, antreprenoriatul în sectorul sănătății nu este doar antreprenoriat pur industrial (axat pe furnizarea de servicii medicale, fabricarea de medicamente, echipamente de producție medicală), ci și antreprenoriat comercial sau de alt gen. Astfel antreprenoriatul comercial în sectorul sănătății se referă la cumpărarea-vânzarea produselor cu destinație medicală. În cazul de față, organizația care vinde aceste produse oferă anumite servicii consumatorului prin punerea la dispoziție a anumitor produse, de care acesta are nevoie.

Tot mai mulți autori sunt de părerea, că extinderea antreprenoriatului în medicină este condiționată de dezvoltarea accelerată a tehnologiilor, dar și de pandemia de COVID -19. Astfel, Dijmarescu I. (2021) consideră, că antreprenoriatul prezintă la moment un interes remarcabil în medicină, atât din cauza crizei COVID-19, cât și datorită capacității sale de a utiliza tehnologiile digitale pentru a îmbunătăți sănătatea publică. Chiar dacă par a fi domenii complet diferite, medicina și antreprenoriatul au elemente comune și există punți și factori care se îmbunătățesc reciproc [8].

Un exemplu al introducerii tehnologiei în medicina, l-au dat startup-urile japoneze care au valorificat asistența medicală în cloud pentru a combate COVID-19 în perioada de pandemie mondială. [1]

În timp ce țările din întreaga lume se confruntă cu boala cauzată de noul coronavirus, startup-urile japoneze au accelerat desfășurarea de telemedicină și studii clinice, instrumente importante pentru a depăși pandemia, precum și viitoarele focare de boala.

Pandemia coronavirusului a grăbit transformarea medicinei convenționale în sănătate digitală, cuprinzând totul, de la telemedicina până la diagnostice susținute de inteligența artificială.

Tot odată, antreprenorii medicali de succes sunt cei care înțeleg nevoile pieței și se pot conecta mai bine cu clienții prin completarea unui gol necesar în serviciile de sănătate disponibile. Pentru aceasta ei trebuie să aibă o pregătire și în domeniul antreprenoriatului: inițierea unei afaceri, gestiunea acesteia, studiul pieței, gestiunea costurilor etc. Unele studii indică faptul că anume lipsa competenței în antreprenoriat este o barieră majoră pentru lucrătorii medicali care doresc să devină antreprenori. Lucrătorii medicali - antreprenori susțin că atunci când educația lor se bazează pe formele tradiționale de studii în domeniul medicinei, nu le oferă suficiente cunoștințe despre antreprenoriat sau despre înființarea și conducerea unei companii. Prin urmare, este necesară o pregătire suplimentară a viitorilor medici și în domeniul antreprenoriatului, prin oferirea unor cursuri opționale la acest capitol.

Concluzii:

1. Antreprenoriatul este un termen, utilizat de mulți, un subiect care ocupă o poziție proeminentă pe agenda de cercetare a savanților din diverse domenii și discipline; un subiect care a trezit interes din partea oamenilor de diferite ocupații, inclusiv a savanților, profesorilor și factorilor de decizie politică. Inovațiile și produsele de mare valoare care intră pe piață în fiecare zi sunt rezultatul eforturilor antreprenoriale, făcând din dezvoltarea antreprenoriatului o strategie majoră pentru o dezvoltare socio-economică durabilă.

2. Deși antreprenoriatul ca concept are o istorie destul de lungă, rămâne și astăzi a fi un concept în evoluție, valabil pentru diverse domenii, diferite discipline. Studiul antreprenoriatului rămâne a fi un domeniu în care există multe întrebări deschise, oportunități de formare a propriilor traiectorii profesionale și intervenție în diverse domenii. Prin urmare eforturile de a-l rafina în acest sens și a extinde domeniul de aplicare ar trebui încurajate.

3. Antreprenoriatul în domeniul sănătății a înregistrat peste tot în lume o dezvoltare mai accelerată în ultimii ani, cauzele de bază fiind menționate progresul tehnologiilor, digitalizarea activităților, dar și pandemia de COVID-19.

4. Considerăm antreprenoriat în domeniul sănătății activitățile organizațiilor și ale persoanelor care vizează obținerea de profit prin furnizarea de servicii medicale sau de altă natură. Antreprenoriatul în domeniul sănătății are anumite particularități în comparație cu alte domenii ale antreprenoriatului. Acestea se referă la specificul activității, care, în mare parte, este atribuit la domeniul servicii.

Referințe bibliografice:

1. Antreprenoriatul în medicină: direcții viitoare. disponibil la <https://www.omega-consulting.ro/antreprenoriatul-in-medicina-directii-viitoare/>
2. Bögenhold D., Heinonen J., Akola E. (2014) Entrepreneurship and independent professionals: Social and economic logics // *International Advances in Economic Research*. Vol. 20. P. 295–310
3. Busenitz L.B., West III G.P., Shepherd D., Nelson T., Chandler G.L., Zacharakis A. (2003) Entrepreneurship research in emergence: Past trends and future directions // *Journal of Management*. Vol. 29. № 3. P. 285–308
4. Cantillon, R. *Essai sur la nature du commerce en général*. Paris: Institut Coppet, 2011, disponibil <https://www.institutcoppet.org/wp-content/uploads/2011/12/Essai-sur-la-nature-du-commerce-en-gener-Richard-Cantillon.pdf>
5. Carlsson B., Braunerhjelm P., McKelvey M., Olofsson Ch., Persson L., Ylinenpää H. (2013) The evolving domain of entrepreneurship research // *Small Business Economics*. Vol. 41. P. 913–930
6. Casson M., *Entrepreneurship*, The Concise Encyclopedia of Economics, www.econlib.org/library
7. Dacin P.A., Dacin M.T., Matear M. (2010) Social entrepreneurship: Why we don't need a new theory and how we move forward from here // *Academy of Management Perspectives*. Vol. 24. № 3. P. 37–57.
8. Dijmarescu I.. Some characteristics of entrepreneurship in medicine. The digitalization of the medical system in Romania, *Romanian Journal of Pediatric* – Vol. IXX, no. 2, Year 2021, p.99-102, https://rjp.com.ro/articles/2021.2/RJP_2021_2_Art-02.pdf
9. Dodu A. Dezvoltarea incubatoarelor de afaceri – infrastructură de suport a micului business, Teză de doctor în științe economice, Chișinău, UTM, 2019, disponibil http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55371/alina_dodu_abstract.pdf
10. Engelen A., Heinemann F., Brettel M. (2009) Cross-cultural entrepreneurship research: Current status and framework for future studies // *Journal of International Entrepreneurship*. Vol. 7. P. 163–189
11. Hall J.K., Daneke G.A., Lenox M.J. (2010) Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions // *Journal of Business Venturing*. Vol. 25. № 5. P. 439–448.
12. Halliru Shuaibu, Yusri Bin Kamin, Umar Muhammad Isa and Abdullahi Musa Cledumas (April 7th 2021). The Concept of Entrepreneurship, Education at the Intersection of Globalization and Technology, Sharon

- Waller, Lee Waller, Vongai Mpfu and Mercy Kurebwa, IntechOpen, DOI: 10.5772/intechopen.94857. Available from: <https://www.intechopen.com/chapters/74162>
13. Ireland R.D., Reutzel Ch.R., Webb J.W. (2005) Entrepreneurship research in ‘AMJ’: What has been published, and what might the future hold? // The Academy of Management Journal. Vol. 48. № 4. P. 556–564.
  14. Legea Republicii Moldova nr. 845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, disponibilă la https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128702&lang=ro#
  15. Nicov I. Antreprenoriatul inovativ -premisă a integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Teză de doctor în științe economice, Chișinău, ASEM, 2018, disponibil <http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53685/nicov-irina-teza-de-doctor-in-economie.pdf>
  16. Patterson C., Kant A. Healthcare entrepreneurship: the changing landscape. În: Embracing Entrepreneurship Across Disciplines, 2015, eISBN:9781782549963
  17. Plaschka, G. R. and H. P. Welsch (1990). “Emerging structures in entrepreneurship education: Curricular designs and strategies.” Entrepreneurship Theory and Practice 14(3): 55-71. <https://doi.org/10.1177/104225879001400308>
  18. Shane S. Why Encouraging More People to Become Entrepreneurs Is Bad Public Policy, August 2009, Small Business Economics 33(2):141-149, DOI: [10.1007/s11187-009-9215-5](https://doi.org/10.1007/s11187-009-9215-5)
  19. Short J.C., Ketchen D.J. Jr, Combs J.G., Ireland R.D. (2010) Research methods in entrepreneurship: Opportunities and challenges // Organizational Research Methods. Vol. 13. № 1. P. 6–15
  20. Timotin L. DEZVOLTAREA ACTIVITĂȚILOR DE ANTREPRENORIAS ÎN REPUBLICA MOLDOVA, teză de doctor în științe economice, Chișinău, UTM, 2017, disponibilă la: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/8013/Teza_Doctor_Timotin_Ludmila.pdf?sequence=1&isAllowed=y
  21. Uhlaner L.M. (2003) Trends in European research on entrepreneurship at the turn of the century // Small Business Economics. Vol. 21. № 4. P. 321–328.
  22. Войцекевич, Б.А., Редько, А.Н., Козиева И.С. Предпринимательская деятельность в здравоохранении. – М.: Высшее образование, 2008. – 208 с.
  23. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии / Жан-Батист Сэй. – М.: Акад. нар. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации: Дело. 2000. – 229 с. ISBN 5-7749-0190-4
  24. Чепуренко А. Теория предпринимательства: новые вызовы и перспективы, <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-predprinimatelstva-novye-vyzovy-i-perspektivy>